

ПРАКТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ ДІТЕЙ У ДОШКІЛЬНИЙ ПЕРІОД

А. Богуш¹, Л. Галаманжук²

¹ Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, Україна

² Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Україна

кореспондент-автор – Галаманжук Л.: astralesg@gmail.com

doi:

У статті на основі одержаних емпіричних даних та аналізу інформації літературних джерел обґрунтовано заходи, реалізація яких дозволить підвищити ефективність занять фізичною культурою у превенції негативних тенденцій, що на сучасному етапі характерні для психофізіологічного стану дітей у дошкільний період. Під час дослідження було використано загальнонаукові методи, зокрема аналіз і синтез, системний, теоретичне моделювання. Результатом дослідження стало визначення напрямів модернізації фізичної культури дітей в дошкільний період, а саме: науково-методичний супровід цього процесу та система державного управління. Останній напрям передбачав запропонований комплекс заходів для реалізації на центральному, місцевому і базовому рівнях. Перший зазначений напрям передбачав комплекси заходів для методичної складової, наукового і кадрового забезпечення фізичної культури дітей у дошкільний період. Методичний супровід на базовому рівні визначав оптимальну організацію занять, формування і реалізацію змісту для розвитку рухової активності дітей на засадах превенції її стану від такого, що відрізняється від необхідного. Зміст занять спрямовується на розвиток моторної функції в основних рухах, фізичних якостей, функціональних можливостей серцево-судинної, дихальної, нервово-м'язової систем й опорно-рухового апарату, а також формування знань у визначених питаннях із фізичної культури, навичок реалізовувати ці знання на практиці. Визначальним в організації занять є реалізація інтегративного і персоналізованого підходів, що передбачають, передусім урахування особливостей, характерних для дітей із певною спрямованістю рухової асиметрії рук.

Ключові слова: дошкільний період, фізична культура, модернізація

Bogush A. M., Galamanzhuk, L. L. The practical ensuring the modernization of physical activities for pre-school period children

Abstract. The article reveals the measures to increase the effectiveness of physical culture for children in prevention of negative tendencies of their psychophysiological state in the pre-school period. *The purpose of the research* was to develop the range of measures and their implementation that will ensure the modernization of physical activities for children to solve the tasks successfully. *The methods and organization of research.* The scientific methods, in particular analysis and synthesis, systemic theoretical modeling have been used during the research. The organization of recent study did not differ from traditional one at theoretical level. *The results of research.* The directions of modernization of physical activities for pre-school children have been determined by summarizing and systematization. Technical support of that process and public administration system were the directions of modernization. The public administration system included the proposed range of measures to realize them at central, local and basic levels. The technical support provided the range of measures by methodical, scientific and staff component of physical activities for pre-school children. The methodological support determined the optimal training organization at basic level, forming and implementation of content for development of children's motor activity to prevent the negative psychophysiological state. The training content is intended to develop the motor activity in basic moves, physical skills, functional possibilities of cardiovascular, respiratory, neuromuscular, musculoskeletal systems and knowledge generation on physical culture's aspects. *Conclusion.* Implementation of the integrated and personalized approaches are the determining factors in organization of classes. These approaches take into account the particularities of the children with specific motor hands asymmetry.

Keywords: pre-school period, physical culture, modernization.

Вступ

Одна з провідних ідей нового педагогічного мислення полягає у зближенні й поєднанні завдань суспільного та індивідуального розвитку, визнання особистості людини як мети, рушійної сили суспільного прогресу та уособлення сукупності суспільних відносин [1; 2; 5; 18]. У зв'язку з цим актуалізується проблема докорінного перегляду фізичної культури дітей, адже такі заняття є однією з провідних складових навчально-виховного процесу в закладах дошкільної освіти (ЗДО), а значить забезпечують досягнення визначеної мети.

Перегляд повинен відбуватися на засадах урахування сучасних реалій, урахування ефективні підходи, адекватні функції й завдання, а також відповідального ставлення залучених у процес соціальних агентів [9; 11; 22].

Необхідність перегляду організації, формування і реалізації змісту занять фізичною культурою в ЗДО зумовлена комплексом причин. Передусім відзначаємо, що понад 85 % дітей у дошкільний період мають

декілька захворювань, з усіх – 35 % мають відхилення у фізичному, психічному розвитку, а функціональні можливості їх систем організму знаходяться на низькому, у кращому випадку – нижчому від середнього, рівнях [12; 21]. На початку навчання у ЗНЗ кількість фізично здорових 6-річних дітей становить менше 32 %; низькою фізичною працездатністю відзначається від 43,2 до 87 % [3], а функціональні можливості дихальної системи у 80–90 % нижчі від безпечного для здоров'я рівня [19; 22]. Регуляція серцевого ритму відбувається з напруженням, що значно більше від норми, а функціонування м'язової системи 55 % дівчаток і 37 % хлопчиків відповідає низькому рівню [6; 20].

Водночас, 52,1–64 % відзначаються виразною втомою від розумової діяльності, що свідчить про перенапруження систем, наслідок якого зменшення психофізіологічних ресурсів, а отже ефективності функціонування організму в цілому та окремих його систем [17; 22]. При цьому, соціальна і психологічна адаптація 6-річних першокласників до навчання в

школі виявляє негативну тенденцію зміни, а розумова працездатність виявляє слабку залежність від перших, тоді як функціональні можливості – досить міцну залежність [13]. Зазначене засвідчує необхідність пошуку шляхів розв'язання виокремленої наукової проблеми.

Матеріал і методи дослідження

Мета дослідження полягала у формуванні комплексу заходів, реалізація яких забезпечить модернізацію занять фізичною культурою дітей для успішного вирішення поставлених завдань. Досягали мети, використовуючи загальнонаукові методи, зокрема аналіз і синтез, системний, теоретичного моделювання [24, с. 53–54]. Щодо організації дослідження, то вона не відрізнялася від традиційної, тобто яку використовують під час досліджень на теоретичному рівні.

Результати дослідження

Проведеними дослідженнями [4-8] було визначено провідну ідею модернізації фізичної культури дітей у дошкільний період – процес занять фізичною культурою повинен систематично вдосконалюватися, бути відкритим, гуманістичним, демократичним, різнобічним, а найвища цінність у ньому – дитина з її індивідуальними особливостями.

Водночас було визначено напрями впровадження результатів таких досліджень, а саме систему державного управління та науково-методичний супровід фізичної культури дітей в дошкільний період. Так із урахуванням провідної ідеї, в системі державного управління зміст заходів із супроводу фізичної культури повинен передбачати таке. Підвищити ефективність адміністративного управління, покращити матеріально-технічне забезпечення занять фізичною культурою, соціально-правову підтримку дітей, інструкторів фізичної культури, вихователів. При цьому, в адміністративному управлінні необхідно: відмовитися від надмірного адміністративного впливу; активно розгортати і впроваджувати педагогічні, соціально-економічні методи управління, самоуправління, саморозвитку ЗВО; створювати гнучкі системи дії і взаємодії закладу освіти; залучати у процес управління громадськість.

Результатом зазначеної реорганізації адміністративного управління повинна бути децентралізація і консолідація. У першому випадку – це розширення повноважень ЗВО, регіональних і місцевих органів управління через перерозподіл функцій, повноважень між ними та центральними органами, але водночас підвищення вимог, відповідальності ЗВО за реалізацію фізичної культури превентивної спрямованості на місцях. Сутність консолідації вбачаємо в узгодженні функцій і повноважень, об'єднанні зусиль і спільній взаємодії всіх задіяних у процес управлінських структур (відповідальних за охорону здоров'я, соціальний захист,

освіту і науку), зацікавленість цих структур в якісній реалізації фізичної культури превентивної спрямованості.

Основними функціями центральних органів управління повинні бути прогностична та діагностична. Перша передбачає: розроблення і подальша модернізація стратегії розвитку освітньої лінії «фізична культура»; розроблення нових цільових установок, урахування визначений як дієвий, превентивний розвиток дітей; визначення пріоритетних завдань, оптимальної загальної організації; розроблення програмно-нормативного змісту превентивної спрямованості. Важливими є також рекомендації кількісних і якісних характеристик готовності дитини до навчання у початковій школі, як підсумкового результату першого рівня ступеневої освіти. Із цим міцно пов'язана діагностична функція, що повинна передбачати, передусім перевірку стану застосування пропонованих новацій у практичній діяльності та встановлення досягнень.

На місцевому рівні (місцеві органи влади) реалізація зазначених функцій передбачає: використання пропонованих новацій щодо занять з фізичної культури, але враховуючи місцеві традиції, матеріально-технічні можливості ЗДО; координацію дій закладів і установ різного відомчого підпорядкування, що обслуговують дітей (групи матері й дитини, медичні організації й установи, обласні відділи державної влади, громадські організації); визначення тактики підвищення професійної майстерності вихователів, інструкторів з фізичної культури, адміністративного персоналу; ініціювання, підтримку, стимулювання впровадження педагогічних інновацій вітчизняного і світового досвіду, пов'язаних із використанням фізичної культури для різнобічного розвитку дітей дошкільного віку.

Важливе місце у системі управління посідає первинна ланка, а саме ЗДО та його рада, що є колегіальним органом вихователів, батьків, представників громадських організацій, меценатів. Рада у тісному контакті співпрацює із закладами й установами різного відомчого підпорядкування, що сприяє реалізації демократичних засад, взаємодії в управлінні навчально-виховним процесом. Ради повинні мати право коригувати зміст фізичної культури, що також сприятиме демократизації педагогічного процесу при одночасному підвищенні авторитету інструктора з фізичної культури, інших дошкільних педагогів, а також розвитку їхньої творчості, ініціативності, професійної майстерності у вирішенні поставлених завдань. Значною мірою мова ведеться про врахування рекомендацій теорії і методики фізичної культури, практичної медицини щодо заходів і способів стимулювання інструктором дітей до самовиховання, саморозвитку, вдосконалення за допомогою засобів і методів фізичної культури. Крім цього, важливою умовою успішного вирішення поставлених

завдань є належне матеріально-технічне забезпечення, насамперед створення сучасної навчальної бази та фінансування. Тут необхідно враховувати рекомендації з менеджменту у сфері фізичної культури, а також поліпшувати централізоване фінансування, залучати кошти міських органів влади, спонсорів, меценатів. У зв'язку з цим потребує перегляду фінансове забезпечення педагогічних кадрів, зокрема відхід від існуючого залишкового принципу. Доцільно також, щоби ЗДО (в особі його Ради) був самостійним розпорядником фінансів і мав можливість формувати власний фонд, самостійно визначати суми витрат на фізичну культуру, у тому числі на додаткову оплату праці інструктора, а також надавати в оренду і створювати спільні спортивні об'єкти.

Реалізація означених пропозицій передбачає підтримку держави на кожному рівні, в якій провідне місце повинні посідати розроблення і прийняття необхідних законодавчих, нормативних актів й інших документів. Так необхідно законодавчо закріпити відповідальність директора ЗДО за створення належних умов для занять фізичною культурою. Важливим також є внесення доповнень і змін у державні законодавчі ініціативи, насамперед загальнодержавні цільові програми, пов'язані з фізичною культурою і фізичним вихованням, а також Закони України «Про заходи щодо вдосконалення соціальної роботи із сім'ями, дітьми та молоддю», «Про Загальнодержавну програму «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини на період до 2016 р.», Закону України «Про дошкільну освіту», «Про охорону дитинства», «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю».

За іншим виокремленим напрямом, а саме яким є система науково-методичного супроводу фізичної культури дітей у дошкільний період, зміст заходів повинен враховувати і передбачати таке. Мета дошкільної фізичної культури – досягти впливом на рухову активність дітей індивідуально максимального оздоровчого і прикладних ефектів, котрі є провідними умовами превенції наявних у дітей негативних тенденцій у розвитку, для забезпечення в подальшому повноцінного, продуктивного життя і діяльності у початковій школі. Дієвими критеріями і показниками останнього є: адекватна адаптація (соціальна, психологічна) до навчальної діяльності у початковій школі; спроможність виходити з наявних індивідуальних можливостей для максимально ефективного і творчого вирішення різних практичних завдань, що висунуло повсякденне життя; орієнтування останнього на здоровий спосіб життя; свідоме використання фізичної культури для поліпшення здоров'я, працездатності (фізичної, розумової), фізичних якостей, нормалізації

функціонування систем організму після впливу різних негативних чинників.

Ураховуючи мету, провідними заходами з належного методичного супроводу фізичної культури дітей у дошкільний період вбачаємо такі, що забезпечать створення і використання пакету матеріалів, зокрема програми, посібників, довідкової літератури для інструкторів, вихователів, батьків. Конкретизуючи такі заходи відзначаємо, що у найбільш узагальненому вигляді орієнтиром змісту фізичної культури повинні бути: розвиток рухової активності дітей задля формування умінь і навичок, передусім в основних рухах; збільшення функціональних можливостей систем організму, в тому числі фізичних якостей; поліпшення стану здоров'я, зокрема соматичного. Ураховуючи положення превентивної педагогіки, спрямованість фізичної культури дітей у дошкільний період вбачається у переході від зазначеного формального орієнтиру (сприяння розвитку рухової активності дітей) до конкретизованого, а саме упередження негативних тенденцій у розвитку організму, притаманні дітям сьогодні. Також необхідно враховувати сучасні світові тенденції і пріоритети розвитку фізичної культури дітей, зокрема формування знань, пов'язаних із: поліпшенням психофізіологічного стану, нормалізацією функціонування організму в умовах впливу на нього різних чинників, спроможністю реалізовувати набуті знання у практичній діяльності.

Методичне забезпечення містить матеріали рекомендаційного змісту, цільові установки фізичної культури дітей у дошкільний період, пріоритетні завдання, прогресивні форми організації цього педагогічного процесу, високоефективні освітні технології, методики, передусім з оволодіння основними рухами, починаючи з першого року життя. Змістом є також кількісні та якісні характеристики дитини у таких аспектах: стані готовності до навчання у початковій школі; стані сформованості умінь і навичок у веденні здорового способу життя; стані сформованості ціннісних орієнтирів щодо власного здоров'я; ознаках, на підставі яких можна зреалізувати диференційований підхід до дітей під час занять фізичною культурою не тільки за ознакою статі, віку, але й за біологічними показниками (генетичними маркерами), що відзначаються сталістю вияву, а також методами використання цих показників. Водночас технології, методики повинні містити способи і заходи стимулювання дітей до використання фізичних вправ у повсякденному житті, а також зміст занять, що враховує особливості дітей.

Важливе місце у розв'язанні проблеми, що розглядається, посідає наукове та кадрове забезпечення фізичної культури дітей у дошкільний період. Так, подальшими науковими дослідженнями необ-

хідно здійснювати пошук шляхів розв'язання проблеми економічного змісту, науково-методичного змісту управлінської діяльності на різних рівнях, модернізації організаційної та нормативної складових фізичної культури дітей у дошкільний період. Організацію наукових досліджень здійснюють галузеві науково-дослідні інститути Академії педагогічних наук України, Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту України, Академії медичних наук України під патронатом Президента України і Кабінету Міністрів України. Щодо змісту, то для найближчої перспективи пріоритетними є напрями, пов'язані з реалізацією інтегративного підходу до розвитку рухової активності дітей на заняттях фізичною культурою, враховуючи особливість рухової асиметрії рук. Перспективним є також обґрунтування доцільності використовувати інші генетичні маркери для реалізації диференційованого та інтегративного підходів на заняттях фізичної культури. Використовувати на таких заняттях нетрадиційні засоби і методи, а також технології і методики поліпшення розумової працездатності дітей.

Що стосується кадрового забезпечення, як ще одного напрямку модернізації фізичної культури дітей у дошкільний період, то його розглядали як необхідну умову забезпечення якісно нового рівня цього педагогічного процесу. Передусім це пов'язували з тим, що одним із його головних учасників є інструктор фізичної культури зі своєю компетентністю. Новий тип такого фахівця передбачає, крім іншого, також виразну індивідуальність, спроможність організувати навчально-виховний процес із фізичної культури в різних умовах, творчо і на високому професійному рівні вирішувати різні за змістом завдання, але передусім пов'язані з реалізацією особистісно-орієнтованого навчання. Зазначене значною мірою залежить від якості підготовки у закладах вищої освіти та післядипломній освіти фахівців. Підсумком підготовки повинен бути інструктор, озброєний теорією, технологіями і методиками занять фізичною культурою, спроможний творчо і проєкційно мислити, компетентно й оперативно виконувати поставлені завдання, постійно підвищувати педагогічну майстерність. Значною мірою сприятиме цьому врахування попереднього негативного досвіду підготовки таких фахівців. Так, зміст професійно-орієнтованих навчальних дисциплін та педагогіки, психології повинен містити матеріал про світові новації, сучасні інноваційні технології, методики взаємодії інструктора (дошкільного педагога) та дитини, у тому числі зі збільшенням частки інтерактивних методів і мультимедійних засобів навчання. Щодо необхідних знань, то крім зазначеного, вони повинні бути орієнтованими на таке: методи наукового пізнання; принципи, засоби, методи управління

психофізіологічним станом дітей із неоднаковим рівнем розвитку; зміст відновлювальних, коригувальних і оздоровчих практик фізичної активності; способи, засоби і методи активізації діяльності дітей на заняттях фізичною культурою, особливо при вирішенні завдань, які для них є складними, незручними, або недостатньо цікавими. Дієвим є також збільшення частки активних групових, індивідуальних форм навчання та самостійної пошукової діяльності майбутніх фахівців.

Модернізація післядипломної освіти вбачається, передусім у створенні в чинного фахівця зацікавленості в підвищенні рівня своєї професійної компетентності. Сприятиме цьому: врахування індивідуальних потреб фахівця, його запитів й інтересів; успішне вирішення завдання з подальшого розвитку професійних якостей; використання різноманітних, але у першу чергу інноваційних форм організації навчальних занять, засобів і методів передавання необхідної інформації. Унаслідок упровадження зазначеного виявиться можливим об'єктивно визначити сильні та слабкі сторони професійної компетентності кожного фахівця, а враховуючи їх – спроектувати і застосувати індивідуальні освітні програми, а також адекватні засоби й методи управління їх навчальним процесом.

Реалізація вищезазначених заходів забезпечить підвищення рівня професійної компетентності інструкторів із фізичної культури, вихователів у вирішенні поставлених завдань. Зокрема, діяльність інструктора повинна передбачати, крім іншого, організацію занять фізичною культурою превентивної спрямованості, формування їхнього змісту, а разом із вихователями – також реалізацію цих занять для забезпечення позитивного результату в розвитку рухової активності дітей на засадах превенції відмінного від необхідного стану такої активності. Зокрема, це стосується таких компонентів рухової активності: моторна функція в основних рухах; фізичні якості; функціональні можливості серцево-судинної, дихальної, нервово-м'язової систем й опорно-рухового апарату; знання у визначених питаннях із фізичної культури; навички реалізовувати ці знання на практиці. Щодо організації занять, то тут визначальним є визначення і подальше врахування особливостей, якими відзначаються дівчатка з різною спрямованістю рухової асиметрії рук, а також хлопчики.

Крім цього, ще одна умова для виконання інструктором фізичної культури полягає в необхідності постійно вдосконалювати цей педагогічний процес, виходячи з того, що він повинен бути гуманістичним, різнобічним із найвищою цінністю в ньому – дитиною, яка має певну спрямованість рухової асиметрії рук (праву, ліву, амбідекстрію) та пов'язаний із цим комплекс індивідуальних особливостей.

Наостанок відзначимо, що проведеною серією формувальних педагогічних експериментів [8; 9] доведено ефективність моделі використання занять з фізичної культури для розвитку рухової активності дітей у дошкільний період, що враховує розглянуті положення й умови модернізації таких занять.

Дискусія

На сучасному етапі склалася суперечність між накопиченим суспільно-історичним досвідом у сфері фізичної культури та станом його застосування у теорії і практиці дошкільної педагогіки. Наявні факти доводять необхідність модернізувати всі основи фізичної культури дітей у дошкільний період, зокрема організаційні, програмні, нормативні й пов'язані з реалізацією змісту цього педагогічного процесу. Ця позиція підтверджується значною кількістю результатів інших дослідників [5; 11; 21; 22]. При цьому, у структурі управління найпоширенішим є варіант відповідності кожного напряму певному рівню (держаному, галузевому, базовому), у змісті методичного характеру – інформація про заходи і моделі для досягнення поставленої мети на кожному виокремленому рівні.

Експериментальна перевірка стосувалася найнижчого в управлінському розумінні рівня, а саме базового, а засвідчила вона високу ефективність у вирішенні поставлених завдань. Це дає підстави рекомендувати запропоновані концептуальні положення інструкторам із фізичної культури, вихователям ЗДО задля використання у практичній діяльності. Правомірність такого висновку підтверджує інформація спеціальної літератури щодо інтерпретації результатів природничого, лабораторного чи модельного видів експерименту в аспекті використання цих результатів практично [24; 28].

Крім зазначеного, забезпечити позитивний ефект від використання запропонованої розробки можна у випадку визначення шляхів її реалізації. Так, дієвим є: активізація пропаганди фізичної культури поміж батьків, педагогічного колективу, відповідальних соціальних служб; уведення в практичну діяльність щорічного оцінювання психофізіологічного стану дитини, використовуючи розроблений нами «Паспорт психофізичного розвитку дитини у дошкільний період» [9, с. 258]. Показниками повинні бути стала, спадково зумовлена ознака (спрямованість рухової асиметрії рук), а також перенесені захворювання (не пов'язані з такими, що зумовлюють обмеження функцій дитини), розвиток моторики і морфофункціональних характеристик.

Дослідники [11; 20; 22] наголошують на необхідності використовувати персональні щоденники (паспорти) для фіксації інформації, що є важливим для оптимізації засобів і методів педагогічного впливу під час занять дітей фізичною культурою. Водночас, необхідно реалізовувати заходи, спрямовані на

підвищення престижу професії інструктора фізичної культури, вихователя ЗДО та стимулювати успішну професійну діяльність чинних таких фахівців усім різноманіттям засобів і прийомів. Дієвість зазначеного підтверджена даними чисельних досліджень. У зв'язку з цим наголошується, що мотивація відіграє одну з визначальних ролей у досягненні високого результату в будь-якій діяльності [10; 14].

З іншого боку, не менш важливим є виконання пропозиції про підвищення відповідальності керівників ЗДО за стан забезпечення занять фізичною культурою належними умовами, а також за їх якість та результативність. На думку деяких дослідників [15; 16; 25] у сучасного керівника на високому рівні повинні бути сформованими уміння керувати собою, навички вирішення проблем, спроможність здійснювати саморозвиток, а також творчий підхід і розуміння управлінської праці. Провідними особливостями є розвиток соціально-значущих цінностей, зокрема: професійної честі, підвищеної відповідальності, обов'язку, морально-етичних якостей тощо [23, с. 7].

Важливим елементом, що сприяє практичній реалізації запропонованої розробки, також є вдосконалення організації і змісту післядипломної освіти інструкторів фізичної культури, вихователів, беручи до уваги передовий, інноваційний досвід та пропонувані дослідниками [2; 18] дієві підходи до його впровадження у практику, зокрема особистісно-орієнтований, інтегративний і персоналізований. Так останній орієнтує на розвиток особистісних рис людини, але, водночас, не суперечить принципам колективізму. Він лише конкретизує поєднання особистісного вибору в педагогіці, освітніз феноменом колективістських взаємин: людина повинна жити для колективу, а колектив має сприяти її розвитку [18, с. 275]. В інтегративному підході визначальною є індивідуальність людини, що розглядається з позиції єдності організму як цілісної системи, в якій усі компоненти знаходяться в міцному взаємозв'язку і значною мірою взаємозумовлені. Щодо персоналізованого навчання, то воно доповнює перший підхід, а саме розглядає пристосовує методики (навчальні плани, навчально-методичне забезпечення тощо) до потреб і прагнень окремої людини [13; 15; 16]. Перспективним є врахування спрямованості рухової асиметрії рук дітей для оптимізації засобів і методів фізичного виховання [26; 27].

Висновки

1. Дотепер поза увагою дослідників залишалось питання модернізації фізичної культури дітей у дошкільний період, що враховує інноваційні підходи, сучасні технології і методики її організації, формування і реалізації змісту, а також практичне забезпечення такої модернізації.

2. Визначено напрями модернізації фізичної культури дітей в дошкільний період, – науково-методичний супровід цього педагогічного процесу та система державного управління. В останній передбачено комплекс заходів на державному (центральному, місцевому (місто, район) і базовому (заклад дошкільної освіти) рівнях. Перший напрям передбачає комплекси заходів для методичної складової та наукового й кадрового забезпечення фізичної культури дітей у дошкільний період.

3. Деякі із заходів методичного супроводу на базовому рівні передбачають оптимальну організацію занять фізичною культурою превентивної спрямованості, формування їх змісту і реалізацію для розвитку рухової активності дітей на засадах превенції такого стану цієї активності, що відрізняється від необхідного. Стосується це таких компонентів рухової

активності: моторної функції в основних рухах, фізичних якостей; функціональних можливостей серцево-судинної, дихальної, нервово-м'язової систем й опорно-рухового апарату; знань у визначених питаннях із фізичної культури; навичок реалізовувати ці знання на практиці. Визначальним в організації занять є реалізація інтегративного і персоналізованого підходів, що передбачають, передусім урахування особливостей, характерних для дітей із певною спрямованістю рухової асиметрії рук.

Подальші дослідження повинні передбачати експериментальну перевірку запропонованих новацій на інших рівнях, а також подальший моніторинг компонентів рухової активності у дівчаток із різною спрямованістю рухової асиметрії рук, а також хлопчиків, протягом усього періоду відвідування закладу дошкільної освіти.

Література та джерела

- Алексеев Т. Ф. Концептуальні підходи до визначення соціально-педагогічних засад виховання особистості. Теоретико-методологічні проблеми виховання дітей і учнівської молоді. 2000. Вип. 5, Кн. 1. С. 46–51.
- Бех І. Д. Виховання особистості. Київ: Либідь, 2008. 848 с.
- Білецька В. В. Теоретико-методичне обґрунтування тестування фізичної підготовленості молодших школярів у процесі фізичного виховання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. виховання та спорту. 24.00.02. Нац. у-т фіз. виховання і спорту України. Київ, 2008. 20 с.
- Богуш А. М., Кузьменко В. У. Крок уперед — чи десять кроків назад?: коментар до «Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі». Освіта: Всеукр. громадсько-політичний тижневик. 2010. № 15/16. С. 6–7.
- Богуш А. М. Передшкільна освіта: знахідки, реалії, перспективи. Педагогічна і психологічна науки в Україні. 2012. Т. 3. Загальна середня освіта. С. 48.
- Галаманжук Л. Л., Єдинак Г. А. Стан вивчення проблеми, пов'язаної із забезпеченням оздоровчої спрямованості занять фізичними вправами дошкільників і учнів початкової школи. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. № 2(18). С. 104–109.
- Галаманжук Л. Л. Концепція розвитку превентивної рухової активності дітей дошкільного віку у процесі занять фізичною культурою. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. 2015. № 1. С. 36–43.
- Галаманжук Л. Л. Ефективність експериментальної системи в оволодінні дітьми основними рухами на мануальну вправність. Педагогіка, психологія і медико-біологічні проблеми фіз. виховання і спорту. 2015. № 7. С. 3–9.
- Галаманжук Л. Л. Превентивний розвиток рухової активності дітей дошкільного віку: монографія. Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори-2006», 2015. 500 с.
- Декерс Л. Мотивація. Теорія і практика. М.: Гросс Медиа, 2007. 637 с.
- Дубогай О. Д. Фізкультура як складова здоров'я та успішного навчання дитини. Київ: Шк. світ, 2006. 128 с.
- Єдинак Г. А., Галаманжук Л. Л. Стан розвитку функціональних можливостей і фізичних якостей у дітей дошкільного віку на сучасному етапі. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)». 2017. Випуск 5К (86)17. С. 117–121.
- Єдинак Г. Залежність адаптації до навчальної діяльності від зміни показників фізичного стану і розумової працездатності у 6-річних першокласників. Вісник Прикарпатського університету. Фізична культура. 2017. Випуск 25–26. С. 108–113.
- Занюк С. С. Психологія мотивації: навч. посібник. Луцьк: Волинський держ. у-т, 2003. 123 с.
- Інноваційні педагогічні технології: теорія та практика використання у вищій школі: монографія / І. І. Доброскок, В. П. Коцур, С. О. Нікітчина [та ін.]. Переяслав-Хмельницький: Вид-во С. В. Карпук, 2008. 284 с.
- Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи: монографія; ред. П. Ю. Саух. Житомир Вид-во ЖДУ імені І. Франка, 2011. 443 с.
- Коробейников Г. В. Психофизиологическая организация деятельности человека: монография. Белая Церковь, 2008. 238 с.
- Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору. Київ: Т-во «Знання» України, 2008. 421 с.
- Лясота Т. І. Підвищення адаптаційних можливостей дітей 6–7 років до умов навчання в початковій школі засобами фізичного виховання: автореф. дис... канд. наук з фіз. виховання і спорту. 24.00.02. Нац. у-т фіз. вих. і спорту України. Київ, 2012. 21 с.
- Москаленко Н. В., Анастасьєва З. В., Сичова Т. В., Лапшина Н. Г. Дошкільне фізичне виховання дітей: метод. посіб. Дніпропетровськ: Інновація, 2011. 143 с.
- Носко М. О. Вплив занять фізичною культурою на розвиток дітей дошкільного віку. Педагогіка, психол. та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту. 2004. № 2. С. 67–75.
- Пангелова Н. Є. Теоретико-методичні засади формування гармонійно розвиненої особистості дитини дошкільного віку в процесі фізичного виховання: автореф. дис... д-ра наук з фіз. вих. і спорту. 24.00.02. Нац. у-т фіз. вих. і спорту України. Київ, 2014. 39 с.
- Пшенична Л. В. Керівник навчального закладу: навч. посіб. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 520 с.
- Шиян Б. М., Єдинак Г. А., Петришин Ю. В. Наукові дослідження у фізичному вихованні та спорті: навч. посібник. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2012. 280 с.
- Щодо організації діяльності закладів освіти, що забезпечують здобуття дошкільної освіти у 2019/2020 навчальному році. Лист МОН № 1/9-419 від 02.07.19 року. – Режим доступу: <https://osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/65086/>
- Iedynak G., Galamandjuk L., Dutchak M., Balatska L., Herasymchuk A., Mazur V. (2017). Effectiveness of different options for teaching children basic movements due to certain handedness. *Journal of Physical Education and Sport*. 2017. Vol. 17(2). 582-589. doi:10.7752/jpes.2017.02088
- Galmandjuk L., Siedlaczek-Szwed A., Iedynak G., Dutchak M., Stasjuk I., Prozar M., Mazur V., Bakhmat N., Veselovska T., Kljus O., Marchuk D. (2019). Evaluation of the physiological characteristics of girls with different handedness using various types of physical training. *Journal of Physical Education and Sport*, Vol 19 (Supplement issue 4), 1386-1390, doi:10.7752/jpes.2019.s4201
- Thomas, J. R., Nelson, J. K., & Silverman, S. J. (2011). *Research methods in physical activity*. 6th ed. Champaign, IL: Human Kinetics.

References

- Alyeksyeyenko, T. F. (2000), "Kontseptual'ni pidkhody do vyznachennya sotsial'no-pedahohichnykh zasad vykhovannya osobystosti" [Conceptual approaches to the definition of social and pedagogical principles of personality education]. *Theoretical and methodological problems of upbringing of children and student youth*. Iss. 5, Bk. 1. pp. 46–51. [in Ukraine].
- Bekh, I. D. (2008), *Vykhovannya osobystosti*. Lybid, Kyiv. [in Ukraine].
- Biletska, V. V. (2008), "Teoretyko-metodychne obgruntuvannya testuvannya fizychnoyi pidhotovlenosti molodshykh shkolyariv u protsesi fizychnoho vykhovannya" [Theoretical and methodological substantiation of testing of physical fitness of younger students in the process of physical education]: author. diss... cand. sciences in phys. education and sports. 24.00.02. National university of physical education and sport of Ukraine. Kyiv, 20 p. [in Ukraine].
- Bogush, A. M., Kuzmenko, V. V. (2010), "Krok upered – chy desyat' krokv nazad?: komentar do «Bazovoyi prohramy rozvytku dytyny doshkil'noho viku "Ya u sviti" [A step forward – or ten steps back?: commentary on the basic preschool child development program "I am in the World"]. *Education: All-Ukrainian socio-political weekly*. № 15/16. pp. 6–7. [in Ukraine].
- Bogush, A. M. (2012), "Peredshkil'na osvita: znakhidky, realiyi, perspektyvy" [Pre-school education: findings, realities, perspectives]. *Pedagogical and psychological sciences in Ukraine*, Vol. 3. General secondary education. p. 48. [in Ukraine].
- Galamanzhuk, L. L., Iedynak, G. A. (2012), "Stan vyvchennya problemy, pov'язanoyi iz zabezpechennam ozdorovchoyi spryamovanosti zanyat' fizychnymy vpravamy doshkil'nykiv i uchniv pochatkovoyi shkoly" [State of the study of the problem related to providing the health orientation of physical education of preschoolers and elementary school students]. *Physical Education, Sports and Health Culture in Modern Society*, N 2(18). pp. 104–109. [in Ukraine].
- Galamanzhuk, L. L. (2015), "Kontseptsiya rozvytku preventyvnoyi rukhovoyi aktyvnosti ditey doshkil'noho viku u protsesi zanyat' fizychnoyu kul'turoyu" [The concept of development of preventive motor activity of preschool children in the process of physical education]. *Scientific notes of the Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk. Series: Pedagogy*, N 1. pp. 36–43. [in Ukraine].
- Galamanzhuk, L. L. (2015), "Efektyvnist' eksperymental'noyi systemy v ovolodinni dit'my osnovnymy rukhamy na manual'nu vpravnist'" [Efficiency of the experimental system in mastering the basic movements of the children on manual skill]. *Pedagogy, psychology and biomedical problems of phys. education and sports*, N 7. pp. 3–9. [in Ukraine].
- Galamanzhuk, L. L. (2015), *Preventyvnyy rozvytok rukhovoyi aktyvnosti ditey doshkil'noho viku* [Preventive development of motor activity of preschool children]. PE Medobory-2006, Kamianets-Podilskyi. 500 p. [in Ukraine].
- Dekers, L. (2007), *Motivatsia: Teoriya i praktika* [Motivation. Theory and practice]. Grossmedia, Moskva. 637 p. [in Russia].
- Dubogay, O. D. (2006), *Fizkul'tura yak skladova zdorovya ta uspishnoho navchannya dytyny* [Physical education as a component of health and successful learning of the child]. Shk. World, Kyiv. 128 p. [in Ukraine].
- Iedynak, G. A., Galamanzhuk, L. L. (2017), "Stan rozvytku funktsional'nykh mozhlyvostey i fizychnykh yakostey u ditey doshkil'noho viku na suchasnomu etapi" [The state of development of functional abilities and physical qualities in preschool children at the present stage]. *Scientific journal of M. P. Dragomanov NPU. Series № 15. "Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports)"*, Issue 5K (86) 17. pp. 117–121. [in Ukraine].
- Iedynak, G. A. (2017), "Zalezhnist' adaptatsiyi do navchal'noyi diyal'nosti vid zminy pokaznykiv fizychnoho stanu i rozumovoyi pratsezdadnosti u 6-richnykh pershoklasnykiv" [Dependence of adaptation to educational activity on changes of indicators of physical condition and mental capacity at 6-year-old first-graders]. *Bulletin of the Carpathian University. Physical Education*, Issue 25–26. pp. 108113. [in Ukraine].
- Zanyuk, S. S. (2003), *Psykhohohiya motyvatsiyi* [Psychology of motivation]. Volyn state university, Lutsk. 123 p. [in Ukraine].
- Innovatsiyi pedahohichni tekhnolohiyi: teoriya ta praktyka vykorystannya u vyshchiy shkoli* [Innovative pedagogical technologies: theory and practice of use in higher education] (2008), Ed. I. I. Dobroskok, V. P. Kotsur, S. O. Nikitchyna. Published by S. V. Karpuk, Pereyaslav-Khmelnytsky. 284 p. [in Ukraine].
- Innovatsiyi u vyshchiy osviti: problemy, dosvid, perspektyvy* [Innovations in higher education: problems, experience, prospects] (2011), Ed. P. Yu. Sauh. Publishing House of . Franko State University, Zhytomyr. 443 p. [in Ukraine].
- Korobeynikov, G. V. (2008), *Psikhofiziologicheskaya organizatsiya deyatel'nosti cheloveka* [Psychophysiological organization of human activity]. Bila Tserkva. 238 p. [in Russia].
- Kremien, V. G. (2008), *Filosofiya lyudynotsentryzmu v stratehiyakh osvith'oho prostoru* [Philosophy of human-centrism in strategies of educational space]. Knowledge Complex of Ukraine, Kyiv. 421 p. [in Ukraine].
- Liasota, T. I. (2012), "Pidvyshchennya adaptatsiynykh mozhlyvostey ditey 6–7 rokiv do umov navchannya v pochatkoviy shkoli zasobamy fizychnoho vykhovannya" [Increasing adaptive capacity of children 6–7 years to the conditions of education in primary school by means of physical education]: diss... cand. sciences in phys. education and sports. 24.00.02. National university of physical education and sport of Ukraine. Kyiv, 21 p. [in Ukraine].
- Moskalenko, N. V., Anastasieva, Z. V., Sycheva, T. V., Lapshina, N. G. (2011), *Doshkil'ne fizyчне vykhovannya ditey* [Preschool physical education of children]. Innovation, Dnipropetrovsk. 143 p. [in Ukraine].
- Nosko, M. O. (2004), "Vplyv zanyat' fizychnoyu kul'turoyu na rozvytok ditey doshkil'noho viku" [The influence of physical education on the development of preschool children]. *Pedagogy, psych. and copper biol. prob. phys. education and sports*. N 2. pp. 67–75. [in Ukraine].
- Pangelova, N. E. (2014), "Teoretyko-metodychne zasady formuvannya harmoniyno rozvynenoyi osobystosti dytyny doshkil'noho viku v protsesi fizychnoho vykhovannya" [Theoretical and methodological foundations of forming a harmoniously developed personality of a preschool child in the process of physical education]: author... doctor sciences in phys. education and sports. 24.00.02. National university of physical education and sport of Ukraine. Kyiv, 39 p. [in Ukraine].
- Pshenichna, L. V. (2016), *Kerivnyk navchal'noho zakladu* [Head of educational institution]. A. S. Makarenko Sumy State University Press, Sumy. 520 p. [in Ukraine].
- Shiyan, B. M., Iedynak, G. A., Petryshyn, Yu. V. (2012), *Naukovi doslidzhennya u fizychnomu vykhovanni ta sporti* [Scientific research in physical education and sports], PE Oyum Publishing House, Kamianets-Podilsky, 280 p. [in Ukraine].
- Shchodo orhanizatsiyi diyal'nosti zakladiv osvity, shcho zabezpechuyut' zdobuttya doshkil'noyi osvity u 2019/2020 navchal'nomu rotsi. Lyst MON № 1/9-419 vid 02.07.19 roku* [Regarding the organization of activities of educational institutions providing pre-school education in the 2019/2020 academic year. Letter of the Ministry of Education and Science № 1 / 9-419 dated 02.07.19]. <https://osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/65086/> [in Ukraine].
- Iedynak, G., Galamandjuk, L., Dutchak, M., Balatska, L., Herasymchuk, A., Mazur, V. (2017). Effectiveness of different options for teaching children basic movements due to certain handedness. *Journal of Physical Education and Sport*. Vol. 17(2). pp. 582–589. doi:10.7752/jpes.2017.02088
- Galamandjuk, L., Siedlaczek-Szwed, A., Iedynak, G., Dutchak, M., Stasjuk, I., Prozar, M., Mazur, V., Bakhmat, N., Veselovska, T., Kljus, O., Marchuk, D. (2019). Evaluation of the physiological characteristics of girls with different handedness using various types of physical training. *Journal of Physical Education and Sport*, Vol 19 (Supplement issue 4). pp. 1386-1390. doi:10.7752/jpes.2019.s4201
- Thomas, J. R., Nelson, J. K., & Silverman, S. J. (2011). *Research methods in physical activity*. 6th ed. Champaign, IL: Human Kinetics.

Надійшла 15.07.2019